

CZY RÓWNOŚĆ PŁCI TO MISJA MEDIÓW PUBLICZNYCH? ANALIZA PORÓWNAWCZA ROZWIĄZAŃ HISZPAŃSKICH I POLSKICH

Dagmara Głuszek-Szafraniec

 0000-0002-9411-197X

Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

ABSTRACT

Is Gender Equality a Mission of Public Media? A Comparative Analysis of Spanish and Polish Solutions

The aim of the article is to analyze the legal and self-regulatory solutions concerning the Spanish and Polish public broadcasters TVE and TVP in the scope of norms concerning the principle of gender equality and women's rights. A comparative analysis with elements of institutional and legal analysis was used, examining primarily legal documents and other internal materials that are made public by both broadcasters. Both countries/societies have a serious problem with maintaining or introducing the principle of gender balance, but policies towards public media may prove crucial in achieving this task. The principle of equality between women and men is a value that defines fully democratic societies. However, its implementation still encounters resistance, so changing the general social discourse in which public broadcasters play an important role is essential. The analysis results indicate that the Spanish broadcaster has been gradually implementing new solutions for several years to help implement the principle of gender equality both on air and in media management. In turn, the Polish broadcaster remains relatively passive in this matter, relying on old legal regulations that have a general character of democratic values. The practical dimension of this text may be tips on potential solutions that could be implemented in Polish public media so that the principle of gender equality becomes a generally respected law.

Keywords: gender equality, public mission, public media, Spain, Poland

Wprowadzenie

Transformacja społeczna w kierunku równości płci i niedyskryminacji z powodu płci pozostaje wciąż aktualnym problemem badawczym, ale przede wszystkim politycznym. Badacze nadal dostrzegają zarówno bariery systemowe (Pająk 2006; Kantola, Lombardo 2024; Martinez-Cuadros et al. 2024; Guragain, Pokhaler 2024), jak i społeczno-kulturowe (Aliyeva, Adli 2024; Sharov 2022; Lomazzi, Crespi 2019), które skłaniają do refleksji nad oddziaływaniem mediów i ich rolą w kształtowaniu postaw wobec określonych kwestii społecznych. Równość płci w polskim systemie medialnym nadal należy do pól wymagających eksploracji, choć poruszanych już w kontekście dyskursu medialnego. Wkład w badania tego typu na polskim gruncie wniosły już publikacje Aliny Balczyńskiej-Kosman (2019; 2018) czy Beaty Zatwarnickiej-Madury (2016), ale również Katarzyny Brzozy-Kolorz (2024).

Wybór Hiszpanii jako punktu odniesienia nie jest tutaj przypadkowy ze względu na znaczące zmiany, jakie zaszły w tym społeczeństwie od początku XXI w. Przez długie lata dominowała w nim kultura macyzmu, spychająca kobiety na marginalne pozycje w życiu publicznym (Giraldo 1972; Revelles-Benavente, Jiménez Arroyo 2018), a kultura polityczna ma tam wciąż tendencję do polaryzacji zarówno politycznej, jak i społecznej. System medialny Hiszpanii w wielu typologiach przejawia podobne cechy charakterystyczne do tzw. modelu spolaryzowanego pluralizmu (Hallin, Mancini 2007; Brüggemann et al. 2014; Peruško, Vozab, Čuvalo 2015; Humprecht et al. 2022). Okazuje się to o tyle istotne, że systemy medialne krajów Europy Środkowo-Wschodniej często porównuje się właśnie z modelem ujawniającym się w krajach Europy Południowej (Dobek-Ostrowska 2015). Ponieważ zmiany dotyczące równości płci w ostatnim ćwierćwieczu w Hiszpanii są jednym z ważniejszych procesów polityczno-społeczno-medialnych, warto przyjrzeć się rozwiązaniom hiszpańskim, które przyczyniają się do legitymizacji zasady równości płci jako elementu społeczeństwa demokratycznego. Jedną z cezur czasowych odnoszących się do analizowanego tutaj problemu stanowi rok 2007, w którym w Hiszpanii przyjęto ustawę dotyczącą równości płci (Ley orgánica 3/2007). Ustawa ta przyspieszyła proces zmian w życiu publicznym i nałożyła obowiązek respektowania również zasady równości kobiet i mężczyzn w działalności mediów, w szczególności publicznych.

W niniejszym artykule zamierzam przeanalizować regulacje dotyczące równości płci w Hiszpanii, wskazując również na polskie rozwiązania w tej materii. Głównym celem będzie zatem sprawdzenie, jakie rozwiązania prawne zostały wdrożone na gruncie hiszpańskim, by wprowadzić równość płci jako element misji mediów publicznych, a także porównanie ich z regulacjami obowiązującymi w Polsce. Na tej podstawie będzie można wyszczególnić różnice i podobieństwa pomiędzy oboma systemami medialnymi oraz wskazać ewentualne rozwiązania, które mogą zostać zaimplementowana na gruncie polskim, aby wzmocnić zasadę równości płci w życiu publicznym.

Metodologia i ramy teoretyczne

Podstawowymi metodami badawczymi będą analiza instytucjonalno-prawna oraz analiza porównawcza. Pierwsza metoda, choć stosowana najczęściej w badaniach jakościowych nad systemami politycznymi, systemami wyborczymi czy partyjnymi (Michalak 2016, s. 12), może służyć również do badania struktury systemów medialnych, na które składają się regulacje prawne dotyczące ich działalności w danym kraju. Metoda ta pozwala przede wszystkim na uchwycenie formalnych przejawów funkcjonowania systemu politycznego, ale oddziałującego także na rynek medialny. Analizowane teksty ustaw i innych aktów normatywnych wskazują na system wartości respektowanych przez dane społeczeństwo (Żebrowski 2012, s. 32; Michalak 2016, s. 14–15; Klimkiewicz 2018, s. 307). Istniejące zaś instytucje i rozwiązania prawne determinują funkcjonowanie całego społeczeństwa poprzez wyznaczenie określonych powinności, zobowiązań i ram (Litwin 2023), w których mogą poruszać się środki przekazu.

Zastosowanie analizy porównawczej jest w przypadku badań nad rynkami medialnymi zasadne i ma ugruntowaną historię (Hallin, Mancini 2004). Analiza porównawcza daje przede wszystkim możliwość oderwania się od schematów działania znanych i uznawanych za „naturalne” dla danego systemu medialnego. Etnocentryczne podejście wyklucza możliwości odnalezienia różnic i podobieństw pomiędzy rynkami medialnymi (Hallin, Mancini 2007, s. 2). Dzięki zastosowaniu analizy porównawczej można wyjaśnić, w jaki sposób działają określone systemy medialne, ale przede wszystkim dostrzec zjawiska niezauważalne, o ile nie mamy odpowiedniego punktu odniesienia, czy pozostające jedynie na poziomie deskrypcji (Hallin, Mancini 2007, s. 3).

Aby zrealizować cel główny artykułu, stawiam trzy pytania badawcze, które wyznaczą strukturę analizy:

1. Jakie regulacje w hiszpańskim systemie medialnym zostały przyjęte, aby wprowadzić zasadę równości płci do mediów?
2. Jaką rolę wyznaczono hiszpańskim mediom publicznym w celu realizacji tej zasady?
3. W jaki sposób zasada równości płci jest regulowana w polskim systemie medialnym i jaką rolę wyznacza się w tym zakresie polskim mediom publicznym?

Równość płci to uniwersalna reguła życia publicznego w systemach demokratycznych wynikająca z podstawowych praw i wolności obywatelskich, gwarantowanych zarówno w konstytucjach, jak i innych aktach normatywnych odnoszących się do ochrony praw człowieka. Kwestia zrównania praw kobiet i mężczyzn podnoszona jest również w dokumentach międzynarodowych organizacji, jak ONZ czy Unia Europejska, do których przynależą zarówno Hiszpania, jak i Polska. Oba kraje ratyfikowały Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 roku (Polska w 1980 r., Hiszpania w 1983 r.). Przyjęto w nich również zasady wynikające z dyrektyw wspólnoty europejskiej (m.in. dyrektywy 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady

równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy; dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług; dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy). W Hiszpanii wdrożono zasadę równości płci na podstawie Ustawy organicznej z dnia 22 marca, o faktycznej równości kobiet i mężczyzn (Ley Orgánica 3/2007). W Polsce przyjęto Ustawę z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. W polskiej ustawie zaznaczono również, że jej przepisy nie mają zastosowania do treści w środkach masowego przekazu (art. 5). Hiszpańska ustawa wskazuje z kolei na specjalne powinności w tym zakresie mediów publicznych i prywatnych.

Biorąc pod uwagę koncepcję Pierre'a Bourdieu o swoistej wszechmocy mediów, można założyć, że dyskurs medialny będzie potencjalnie wpływał na odbiorców (Bourdieu 2009). Posługując się pojęciem pola dziennikarskiego jako kategorii oddziaływania na publiczność (choć u Bourdieu głównie w negatywnym kontekście) (Bourdieu 2009, s. 89), można założyć, że właśnie siła dziennikarstwa i tematów poruszanych w mediach może kształtować społeczny *habitus*, a co za tym idzie – wpływać na postrzeganie ról społecznych pełnionych przez kobiety i mężczyzn. Wskazując wciąż na rolę misyjną mediów publicznych, trzeba mieć na uwadze to, o czym pisał wcześniej Bourdieu: „Nawet zwykłe sprawozdanie, zdawanie relacji przez reportera [...], zawsze zakłada jakąś społeczną konstrukcję rzeczywistości, której społecznym skutkiem może być mobilizacja (lub demobilizacja)” (Bourdieu 2009, s. 47). Aby zrealizować zasadę równości płci w mediach publicznych, należy zatem przyrzeć się i ustawodawstwu, które obliuguje do określonych działań na rzecz wprowadzenia równości kobiet i mężczyzn do dyskursu publicznego, jak i pewnych praktyk dotyczących komunikowania o kobietach. Wprowadzenie mechanizmów autoregulacyjnych oraz kodeksów etyki czy konkretnych przewodników stylu wypowiedzi mogą realnie wspomóc dziennikarzy mediów publicznych w wypełnianiu tej misji.

Obowiązki hiszpańskich mediów publicznych w kontekście zasady równości płci

Ustawa hiszpańska o faktycznej równości kobiet i mężczyzn podzielona została na cztery obszary życia społecznego (tytuły), do których ma zastosowanie. Część trzecią w całości poświęcono zasadzie równości płci w mediach, jednocześnie wskazując, że upowszechnianie wiedzy na temat równości kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałanie stereotypom i dyskryminacji w tej materii jest obowiązkiem mediów publicznych w Hiszpanii (art. 36, Ley Orgánica 3/2007). Przepisy zobowiązują spółki należące do Radiotelevisión Española (RTVE) do współpracy

z instytucjami działającym na rzecz praw kobiet, unikania seksitowskiego języka oraz zatrudniania w RTVE kobiet na stanowiskach menadżerskich. Co więcej, media publiczne powinny wprowadzić własne mechanizmy samoregulacyjne, które zrównałyby pozycję kobiet i mężczyzn w strukturze mediów, a także zwiększyły obecność kobiet w treściach medialnych (art. 37).

Ta sama ustawa odnosi się również do działalności agencji informacyjnej Efe, która ma status medium publicznego (Estatuto de redacción de la agencia Efe 2006), a której wyznaczono identyczny zakres obowiązków względem realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w życiu publicznym, jak w przypadku RTVE. Wskazano również, że media prywatne mają unikać jakichkolwiek form dyskryminacji i także powinny przyjmować kodeksy etycznego postępowania w tym zakresie. Nad wypełnianiem tych obowiązków czuwać mają instytucje, które monitorują działalność mediów audiowizualnych, przy czym w Hiszpanii rozwiązania takie przyjmuje się również na poziomie regionalnym, ponieważ w niektórych wspólnotach autonomicznych istnieją odrębne rady audiowizualne lub inne instytucje odpowiedzialne za kontrolę mediów (Głuszek-Szafraniec 2020). Przepisy dotyczące równego traktowania obu płci stosuje się także do reklamy, w tym reklamy instytucjonalnej, realizowanej przez organy administracji publicznej na różnych poziomach (państwowym i autonomicznym) (art. 41, Ley Orgánica 3/2007).

Jedną z ważniejszych regulacji prawnych jest Ustawa o komunikacji audiowizualnej z 2022 r. (Ley 13/2022), która zastąpiła wcześniejsze istotne regulacje w tym zakresie z 2010 r. (Ley 7/2010). Najnowsze rozwiązania wskazują na konieczność zapewnienia równości kobiet i mężczyzn w wielu sferach działalności sektora mediów audiowizualnych. Nacisk kładzie się na niestereotypowe obrazowanie roli kobiet, wzmacnianie ich pozycji na stanowiskach kierowniczych i w ogóle w zawodach medialnych, a także niedyskryminowanie ze względu na płeć czy też emitowanie takich treści, które mogłyby wywoływać przemoc o charakterze seksualnym wobec kobiet. Co więcej, ważne jest również reprezentowanie kobiet na antenie w audycjach informacyjnych, publicystycznych, ale i reklamowych i monitorowanie rozpowszechnianego obrazu (art. 6, Ley 13/2022). Sama ustawa kolejny raz obliguje media publiczne do respektowania zasady równości, w tym równości kobiet i mężczyzn, jako podstawowej wartości państwa prawa (art. 51, Ley 13/2022). Ponadto kolejny raz podkreśla się, że obecność kobiet w zarządzie mediów publicznych stanowi również element realizacji zasad prawnych, wprowadzonych ustawą z 2007 r. o rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn (art. 56, Ley 13/2022; art. 16, Ley 3/2007). Ustawa hiszpańska idzie o krok dalej, obligując media do promowania w produkcji audiowizualnej dzieł, których autorkami są jedynie kobiety, a także umożliwienia kobietom rozwoju zawodowego w sektorze mediów audiowizualnych (art. 151, Ley 13/2022). Na podstawie tychże przepisów określa się także działania, które mają charakter poważnych naruszeń prawa, tj. takich programów, które godzą w zasadę równości płci i propagują treści o charakterze przemocowym (art. 157, Ley 13/2022). Przepisy te odnoszą się również do wszelkich usług komunikacji audiowizualnej, zarządzanych na poziomie wspólnot autonomicznych (art. 72, Ley 13/2022).

Na lata 2022–2026 przyjęto w mediach publicznych „Drugi plan na rzecz równości kobiet i mężczyzn korporacji RTVE” (*EL II Plan de Igualdad entre mujeres y hombres de la Corporación RTVE*), w którym zawarto najważniejsze zmiany w mediach publicznych na rzecz wsparcia dla kobiet, promowania wartości równości i walki z przemocą wobec kobiet, w szczególności z molestowaniem seksualnym. Media publiczne czyni się tutaj podmiotem współodpowiedzialnym za zamiany społeczne, jakie powinny zachodzić w tej materii (*El II Plan de Igualdad*).

Instytucją, która czuwa nad realizacją postanowień planu, ale także nad wszelkimi przejawami dyskryminacji lub nierówności wobec kobiet, jest Obserwatorium Równości RTVE (*Observatorio de Igualdad de RTVE*). Instytucja ta ma monitorować treści zarówno w programach informacyjnych, jak i fikcji, aby obie płcie prezentowano w zrównoważony sposób. Działalność Obserwatorium została zapoczątkowana decyzją Rady Zarządzającej RTVE (organ decyzyjny w mediach publicznych, szerzej: Głuszek-Szafranec 2020, s. 101–102) w 2018 r. Nieco wcześniej rozpoczęła się debata publiczna w Hiszpanii nad przyjęciem „Państwowego paktu przeciwko przemocy ze względu na płeć” (*Pacto de Estado en materia de Violencia de Género*). Obserwatorium RTVE należy do grupy podmiotów realizujących ogólnopaństwową politykę przeciwdziałania przemocy i dyskryminacji ze względu na płeć (*Estrategia Estatal para combatir las violencias machistas 2022–2025*). Cele Obserwatorium obejmują, obok już wymienionych zadań, edukowanie społeczeństwa w zakresie równości oraz dbanie, aby programy dotyczące przemocy wobec kobiet nie trywializowały tego problemu. W skład tej instytucji wchodzi zarząd mediów publicznych, specjaliści redaktorzy do spraw równości, ale również przedstawiciele/przedstawicielki związków zawodowych oraz organizacji społecznych walczących o prawa kobiet, m.in. Stowarzyszenia Kobiet Filmowców i Mediów Audiowizualnych (CIMA), Konfederacji Federacji i Stowarzyszeń Rodzin i Kobiet na Obszarach Wiejskich (AFAMMER), Hiszpańskiej Federacji Kobiet Menedżerek, Kadry Zarządzającej, Specjalistek i Kobiet Biznesu (FEDEPE), Fundacji Mujeres, Federacji Kobiet Postępowych i Krajowej Konfederacji Kobiet na Rzecz Równości (*Norma por la que se crea el Observatorio de Igualdad de la Corporación RTVE, 4/2017*).

Obserwatorium Równości sporządza coroczne raporty na temat udziału kobiet w produkcji treści medialnych, jak i będących przedmiotem tychże materiałów. Szczegółowe dane wskazują, że w 2023 r. w TVE poprawił się wskaźnik udziału ekspertek komentujących bieżące wydarzenia (35,92 proc., najlepszy wynik od czasu rozpoczęcia szczegółowego monitorowania tej kwestii) (*Observatorio de Igualdad 2023, s. 42*). Co więcej, zmieniła się także obecność kobiet na antenie publicznego radia (*Radio Nacional de España*). RNE emitowało w 2023 r. wszystkie spotkania, które rozegrała reprezentacja Hiszpanii na Mistrzostwach Świata Kobiet w Piłce Nożnej (*Observatorio de Igualdad 2023, s. 54*)¹. RTVE w swojej ofercie zapewniła

¹ Warto jednak dodać, że wówczas żeńska reprezentacja w piłce nożnej odniosła spektakularny sukces i sięgnęła po mistrzostwo świata. Jednak w trakcie ceremonii wręczenia pucharu szef hiszpańskiej federacji piłkarskiej Luis Rubiales pocałował Jenni Hermoso, jedną z zawodniczek, w usta. Sprawa ta znalazła finał w sądzie jako niedopuszczalny czyn wobec woli piłkarki.

w 2023 r. równowagę w zakresie filmów pełnometrażowych, z 56 wyemitowanych przez nadawcę publicznego połowę wyreżyserowały kobiety (Observatorio de Igualdad 2023, s. 95). Ponadto Obserwatorium prowadzi różnorodne szkolenia z zakresu stosowania języka i polityki równościowej dla wszystkich osób zatrudnionych w RTVE. Obowiązkowe są również szkolenia z zakresu zapobiegania molestowaniu seksualnemu. Dodatkowo pojawiają się oferty edukacyjne dla studentów dziennikarstwa i komunikacji audiowizualnej z uwzględnieniem perspektywy płci. Warto również podkreślić, że przy RTVE działa odrębny portal informacyjny poświęcony realizacji planu równościowego w mediach publicznych w Hiszpanii. Można na nim znaleźć najnowsze wyniki badań, raporty, odniesienia do regulacji prawnych, publikacji dotyczących kwestii kobiecej i równościowej (np. *Mujeres y periodismo en el contexto digital*) czy przewodników równościowych (<https://www.rtve.es/observatorio-igualdad/>).

Należy podkreślić, że zasada równości płci i reprezentacji kobiet została wcześniej wdrożona w publicznych mediach hiszpańskich także na dwóch innych płaszczyznach, m.in. poprzez wprowadzenie parytetu płci w Radzie Zarządzającej tymi mediami. Zaznacza się w ustawie, że organ ten „będzie się składał z dziesięciu członków, z których wszyscy będą osobami posiadającymi odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, z poszanowaniem zasady zrównoważonej obecności kobiet i mężczyzn w jej składzie [...]” (Ley 5/2017). Także w Radzie Doradczej RTVE zapewniono jedno miejsce Instytutowi Kobiet (Instituto de las Mujeres). Sama Rada Doradcza pełni raczej funkcję konsultacyjną i opiniodawczą, ale jest ważnym elementem kontroli mediów publicznych w Hiszpanii (Głuszek-Szafranec 2020, s. 102–103).

Hiszpańska korporacja radiowo-telewizyjna zatwierdziła odpowiednie dokumenty wewnętrzne dotyczące relacjonowania równości płci w 2020 r. (Guía de Igualdad RTVE 2020), choć wcześniej również stosowano zasady równości zebrane w ogólnej książce stylów (Manual de Estilo de la Corporación RTVE 2010) czy te odnoszące się bezpośrednio do relacjonowania kwestii przemocy wobec kobiet (Manual de urgencia sobre el tratamiento informativo de la violencia contra las mujeres 2002). Pierwszą ogólną zasadą przewodnika jest unikanie „utrwalania hegemonii modelu męskiego jako jedyne istniejącego, wyższego, pożądanego modelu lub modelu odniesienia” (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 4). Sam dokument zawiera wiele szczegółowych rozwiązań i wskazówek komunikacyjnych dotyczących stosowania inkluzywnego języka, niestereotypowego przedstawiania obu płci czy w ogóle płci w określonych rolach społecznych, przypisanych dotychczas jednej z nich (np. kobieta

Warto podkreślić, że na stronie TVP Sport opis tego wydarzenia wówczas brzmiał: „Podczas ceremonii wręczenia złotych medali piłkarka wpadła w objęcia szefa federacji, Luisa Rubialesa. Będący w euforii mężczyzna wiele nie myślał i... pocałował sportsmenkę”. Natomiast pod zdjęciem dodanym do artykułu, na którym Rubiales obejmuje za szyję piłkarkę i całuje, widnieje podpis: „Luis Rubiales nie posiadał się ze szczęścia po triumfie Hiszpanii w kobiecych MŚ” (MŚ kobiet 2023). Przewodnik równościowy dla RTVE zaleca, aby unikać określeń, które stwierdzają, że napastnik „nie mógł się kontrolować” lub nie popełniłby przestępstwa, bo jest osobą szanowaną (Guía de Igualdad 2020, s. 16).

wyłącznie w kontekście rodziny, jako obiekt seksualny czy przez pryzmat fizycznej urody), a także unikania podwójnej wiktymizacji kobiet (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 4). Z perspektywy utrwalania pewnych schematów ważną regułą ma być tworzenie bazy ekspertów z udziałem kobiet, także w tych dziedzinach życia, w których dotychczas były niedostatecznie reprezentowane. Jednak równowaga ma dotyczyć wszystkich typów treści publikowanych w RTVE (także w internecie): informacyjnych, publicystycznych czy rozrywkowych. Obecność kobiet jako ekspertów może zostać podkreślona w sytuacji, jeśli dana sfera była szczególnie przez nie niedoreprezentowana (a za taką uważa się dziedzinę, gdzie kobiety stanowią 33,3 proc. zaangażowanych osób) (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 5). Zwraca się również uwagę na kwestię kobiet-migrantek, wywodzących się z mniejszości etnicznych, by w szczególności te grupy starać się ukazywać w pozytywnym świetle. Ponieważ RTVE posiada kanały tematyczne przeznaczone dla dzieci i młodzieży, reguły równowagi płci powinny obowiązywać także w programach kierowanych do młodszej części publiczności, aby tam utrwaląc postawy równościowe (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 6). W RTVE stosuje się odpowiednio te same zasady również do relacjonowania spraw odnoszących się do dziewczynek, dbając szczególnie o zrównoważenie obrazu obu płci wśród dzieci.

Odrębną uwagę zwraca się w hiszpańskich regulacjach na wrażliwą i etyczną komunikację na temat przemocy wobec kobiet, podkreślając rolę mediów publicznych w tym względzie. W regulacjach ogólnokrajowych podkreśla się istotny wpływ mediów, w tym mediów społecznościowych, cyfrowych na dyskurs społeczny (Estrategia Estatal para combatir las violencias machistas 2022–2025, s. 37). W planie tym media zostały uznane za jeden z obszarów, który może przysłużyć się do prewencji i uświadomienia społecznego w zakresie przemocy ze względu na płeć (Estrategia Estatal para combatir las violencias machistas 2022–2025, s. 154). Z kolei informowanie o tym zostało uznane w „Przewodniku równościowym dla RTVE” za jedną z powinności mediów publicznych: „Jako medium publiczne RTVE musi skrupulatnie i z zaangażowaniem informować o przemocy ze względu na płeć, zgodnie z wewnętrznymi regulacjami” (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 9). W tym samym dokumencie przywołano również inny ważny zestaw unormowań, tj. statut wewnętrzny RTVE z 2008 roku, w którym wskazuje się, że dziennikarze i inni pracownicy mediów „będą zwracać szczególną uwagę na informacje związane z przemocą ze względu na płeć, unikając przekazywania wiadomości, które mogą przyczynić się do stworzenia w społeczeństwie poczucia bezkarności za te przestępstwa (art. 9.17)” (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 9–10). Przewodnik zawiera bardzo szczegółowe wskazówki dotyczące relacjonowania przemocy wobec kobiet, odróżniając tę kwestię także od przemocy ze względu na płeć. Ponadto w RTVE wprowadzono w 2012 r. wytyczne dotyczące eliminacji języka seksistowskiego z dyskursu publicznego, uznając, że leży to właśnie w gestii mediów publicznych (Guía de Igualdad RTVE 2020, s. 17).

Obowiązki polskich mediów publicznych w kontekście zasady równości płci

W polskim ustawodawstwie zasada równości płci wynika z porządku konstytucyjnego. Artykuły 32 i 33 gwarantują zakaz dyskryminacji ze względu m.in. na płeć i równość kobiet i mężczyzn (Konstytucja RP z 1997). O ochronie kobiet w ciąży i matek wspomina również art. 68 ustawy zasadniczej. Szczegółowe przepisy dotyczące pozycji kobiet na rynku pracy zostały zawarte w Kodeksie pracy (równe traktowanie w art. 112 i 113 oraz niedyskryminacja z powodu płci w art. 18). Polski porządek prawny w zakresie równości płci definiują także Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a także Kodeks wyborczy, który zapewnia parytety co najmniej 35 proc. kobiet i 35 proc. mężczyzn na listach wyborczych (Ustawa z 5 stycznia 2011 r.). Rolą kobiet w życiu społecznym zajmuje się Rzecznik Praw Obywatelskich, a także Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania, którego odpowiedniki mają działać na poziomie samorządowym (Bajor-Stachańczyk 2023). Ponadto w Polsce, tak jak w innych krajach UE, obowiązuje dokument pt. Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 (Komunikat Komisji do PE, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów 2020).

W polskim ustawodawstwie medialnym brakuje jednak wyraźnych odniesień do równości płci i wsparcia dla poszanowania praw kobiet lub przeciwdziałania przemocy wobec nich. W najważniejszym akcie normatywnym regulującym działalność mediów audiowizualnych, tj. Ustawie o radiofonii i telewizji z 1992 r., znajdujemy ogólne przepisy antydyskryminacyjne i antyprzemocowe odnoszące się do kwestii płci (art. 16b, art. 18, 47h, Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji). Media zatem nie mogą rozpowszechniać w jakikolwiek sposób treści, czy to własnych, czy reklamowych, które nawoływałyby do agresji i wykluczałyby kogokolwiek ze względu na płeć. Znaleźć można jednak przepis, który odnosi się do służby mediów publicznych w zakresie umacniania rodziny, ale również integracji społecznej (art. 21.2). Nie ma jednak bezpośrednich odniesień do równości kobiet i mężczyzn w Kartach powinności mediów publicznych. Sztandarowym kanałem zajmującym się kwestiami kobiet jest TVP Kobieta, który promuje dość tradycyjne postrzeganie roli kobiet. Oferuje głównie treści rozrywkowe, kulturalne i edukacyjne, koncentrujące się na zdrowiu, urodzie i rodzinie (Karta powinności Telewizji Polskiej S.A. na lata 2020–2024, 2023; Michcik 2025). W przypadku polskich regulacji kwestię równości płci formułuje się zatem pośrednio, na zasadzie domniemania, że kobiety jako część społeczeństwa korzystają z oferty mediów publicznych i w związku z tym brak ich wykluczenia jest zarazem działaniem w kierunku integracji. Można uznać, że zasada równości płci mieści się w ogólnej roli mediów publicznych, czyli niedyskryminowaniu ze względu na płeć. Nie ma jednak tutaj bezpośredniego wyrażenia dotyczącego równości kobiet i mężczyzn.

W regulacjach wewnętrznych TVP można znaleźć odrębny spis zasad obowiązujących dziennikarzy i dziennikarki telewizji publicznej pt. „Zasady etyki dziennikarskiej w Telewizji Polskiej S.A. – informacja, publicystyka, reportaż, dokument, edukacja” (2015). Przewodnik został podzielony na działy tematyczne, w których znajdują się wskazówki dotyczące sposobu relacjonowania wydarzeń w konkretnej kategorii, np. Przesłębstwa i sądy, Pokazywanie scen przemocy i nieszczęścia, Ochrona prywatności i intymności itp. Jednak w całym tekście nie padają ani razu słowa: „kobieta”, „równość” lub „równowaga” w odniesieniu do płci. W pkt. IX pt. „Szacunek dla osób” znalazł się przepis:

Dziennikarzowi nie wolno nikogo dyskryminować ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość lub pochodzenie etniczne, religię lub wyznanie, przekonania polityczne, przynależność organizacyjną, odrębność kulturową czy obyczajową, orientację seksualną (Zasady etyki dziennikarskiej w Telewizji Polskiej S.A. 2015).

Na stronie TVP znajdują się wskazania, co stanowi kanon zasad etycznych mediów publicznych w Polsce, tj. Deklaracja zasad Międzynarodowej Federacji Dziennikarzy FIJ – Federation Internationale des Journalistes IFJ (International Federation of Journalists), Dziennikarski kodeks obyczajowy Stowarzyszenia Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej, Kodeks etyki dziennikarskiej Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich oraz Karta etyczna mediów z 1995 roku (Centrum Informacji TVP, b.d.). Jednak w żadnym z tych dokumentów nie ma odniesień do kwestii równości kobiet i mężczyzn oraz równowagi płci w mediach, w tym mediach publicznych.

Instytucją, która monitoruje etyczność działań mediów, jest Rada Etyki Mediów. Przedmiotem jej kontroli są ewentualne skargi odbiorców mediów. W 2024 r. REM rozpatrzyło taki wniosek w odniesieniu do publikacji lokalnego portalu, który opisał w sposób dość szczegółowy sytuację kobiety poddawanej długotrwałej i brutalnej przemocy, w tym seksualnej. Jednak REM nie dopatrzyła się znamion naruszenia dóbr osobistych opisywanej ofiary przemocy. Zwrócono jedynie uwagę na fakt, że używanie emotikonów do oceny artykułu wśród użytkowników portalu może prowadzić do trywializacji tak ważnych społecznie tematów (Opinia REM w sprawie publikacji portalu myglogow.pl 2024).

Monitor Pluralizmu Mediów – Hiszpania i Polska a równość płci w mediach

Aby realnie porównać wdrażanie polityki równościowej w Hiszpanii i Polsce, warto przyjrzeć się danym, które corocznie zbierane są przez Monitor Pluralizmu Mediów. Jednym z mierzonych wskaźników jest „równość płci w mediach” (ang. *gender equality in the media*), w tym podwskaźnik „reprezentacja kobiet”, który mierzy zarówno obraz kobiet w publikowanych treściach, jak i przedstawicielstwo kobiet w zarządach największych firm medialnych (Bleyer-Simon et al. 2024, s. 149–154).

Sama zasada równego traktowania kobiet i mężczyzn jest traktowana w krajach Unii Europejskiej zarówno jako podstawowa wartość działania wspólnoty (Traktat o UE 2008), jak i cel strategiczny (Komisja Europejska 2015). Dlatego też badania dotyczące reprezentacji kobiet w środkach przekazu są jednym z ważnych elementów określania poziomu ryzyka dla pluralizmu mediów w Europie. Wskazuje się, że kobiety są, pomimo zmian systemowych, wciąż niedoreprezentowane zarówno na stanowiskach menadżerskich, jak i w zawartości medialnej (Bleyer-Simon et al. 2024, s. 149). Wskaźnik ryzyka dla kryterium „reprezentacji kobiet” pozostaje wciąż dla wielu państw europejskich na wysokim poziomie (średnia to 78 proc. dla UE oraz krajów kandydujących) (Bleyer-Simon et al. 2024, s. 150). Choć europejskie media publiczne stają się coraz bardziej otwarte na kobiety i dla kobiet (52 proc. ryzyka w porównaniu z firmami prywatnymi na poziomie 62 proc.), to jednak widać ogromną różnicę między Europą Północną (Dania, Szwecja) a pozostałymi częściami kontynentu (Bleyer-Simon et al. 2024, s. 150). Wniosek, który nasuwa się z wyników MPM, okazuje się jednoznaczny: równości płci sprzyja wdrażanie polityk równościowych, także w mediach. I chodzi tutaj o konkretne działania, a nie miękkie mechanizmy autoregulacyjne, które mogą opierać się wyłącznie na kodeksach etyki dziennikarskiej, co dotyczy głównie środowiska dziennikarskiego w Polsce (Głuszek-Szafraniec, Brzoza 2019, s. 184). Z 30 badanych w MPM krajów tylko 17 wdrożyło jakieś elementy polityki równościowej w mediach publicznych. Mogą to być działania z zakresu zmian prawnych, obligujących zarówno do parytetu płci w zarządach czy instytucjach kontrolnych, jak i parytetu płci w treściach, a także wdrożenia różnego rodzaju wewnętrznych regulacji, mających charakter przewodników o komunikowaniu na temat płci dla dziennikarzy. Jeśli te zasady zostały wprowadzone odpowiednimi aktami normatywnymi, to istnieje duża szansa, że kobiety będą również częścią organów zarządczych w mediach publicznych, a ich obraz medialny stanie się bardziej równościowy (Palmer, Urbaniková 2024). Potrzebne są jednak do tego dodatkowe narzędzia, jak regularny monitoring treści, które stawiają kobietę w centrum uwagi, a także w których może ona odgrywać rolę ekspertki czy źródła wiadomości (Bleyer-Simon et al. 2024, s. 154).

Wyniki szczegółowe MPM dotyczące Hiszpanii wskazują, że nadal utrzymuje się tam wysoki wskaźnik ryzyka dotyczący reprezentacji kobiet w mediach (78 proc.). Ponieważ system nadawczości publicznej w Hiszpanii jest także wysoce zdecentralizowany (Głuszek-Szafraniec 2020), analizie poddano również nadawców regionalnych we wspólnotach autonomicznych, które prowadzą własną politykę medialną, niezależną od ogólnokrajowych mediów publicznych RTVE. Na 13 organizacji publicznych, tylko 6 wdrożyło plany równościowe (Suau Martínez et al. 2024, s. 27). Co więcej, wciąż wskazuje się na ryzyko stereotypowego przedstawiania płci, a przede wszystkim lukę płacową pomiędzy pracującymi w mediach kobietami a mężczyznami (Suau Martínez et al. 2024, s. 31).

W Polsce wskaźnik ryzyka dla równouprawnienia płci w mediach wynosi 75 proc., co również plasuje ją w grupie państw o wysokim zagrożeniu. W polskich mediach publicznych nie wdrożono żadnych przepisów regulujących zarówno

udział kobiet w zarządach, jak i w treściach. Co więcej, instytucje kontrolne (jak KRRiT) nie prowadzą żadnych form monitoringu równości płci w emitowanych materiałach (Klimkiewicz 2024, s. 24). Kobiety znacznie rzadziej zapraszano jako ekspertki do programów informacyjnych czy publicystycznych (w 2022 r. odsetek ten wyniósł 21 proc.) (IMM 2023). Ponieważ polskie media publiczne znajdują się w trakcie „zawieszony” reformy, trudno nawet znaleźć rekomendacje dotyczące polityki równościowej, gdyż inne wskaźniki, jak niezależność polityczna mediów publicznych czy niezależność polityczna mediów w ogóle (odpowiednio (83 proc. i 88 proc.), są obarczone jeszcze wyższym ryzykiem niż równość płci w mediach publicznych (75 proc.) (Klimkiewicz 2024, s. 18).

Warto jednak zaznaczyć, że według Global Gender Gap Report na 146 indeksowanych państw Hiszpania jest na 10. miejscu pod względem udziału kobiet w sferze publicznej. Od 2023 r. przesunęła się o osiem miejsc wyżej w rankingu (Global Gender Gap 2024, s. 26). Polska awansowała z 60. miejsca w 2023 na 51. w 2024 r., niemniej jednak udział kobiet w życiu publicznym w Polsce pozostaje wciąż niski w porównaniu z Hiszpanią (Global Gender Gap 2024, s. 299).

Wnioski

Wyjątkowość omawianych tutaj przypadków polega na tym, że rola kobiet w obu społeczeństwach postrzegana jest wciąż dość tradycyjnie. Oba mają podobny potencjał ludnościowy i wysoki stopień polaryzacji mediów, ale jednocześnie leżą w odmiennych kręgach geograficznych i kulturowych. Przykład Hiszpanii i Polski może wskazywać na dwie różne prędkości w odniesieniu do realizacji polityki równości płci kobiet i mężczyzn w mediach publicznych. Hiszpania od początku XXI w. implementuje kolejne regulacje, mające na celu wzmocnienie pozycji kobiet z dyskursie medialnym, z kolei w Polsce publiczne środki przekazu stają się przedmiotem rozgrywek politycznych i nie traktuje się tematu równości płci jako odrębnego zadania misyjnego, a raczej jako ogólne działanie niedyskryminacyjne.

Podsumowując wyniki analizy instytucjonalno-prawnej obu krajów w zakresie ustawodawstwa medialnego i regulacji wewnętrznych w hiszpańskich i polskich mediach publicznych, należy podkreślić, że w obu krajach wciąż istnieją poważne problemy w realizacji zasady równości płci w mediach, zarówno w zarządach, jak i publikowanych treściach. Różnice w realizacji polityki równościowej w TVE i TVP okazują się jednak zasadnicze.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze, postawione we wstępie, można stwierdzić, że w hiszpańskich mediach publicznych podjęto szereg kroków, które mają wesprzeć realizację polityki równościowej. Są to zarówno książki stylów dla dziennikarzy RTVE (Guía de Igualdad RTVE 2020), kodeksy etyki zawodowej, wyszczególniające zasadę równości kobiet i mężczyzn, jak i stworzenie zupełnie nowych instytucji (Observatorio de Igualdad), które mają na celu kontrolę przekazów medialnych pod kątem zrównoważenia informacyjnego. Co więcej, prowadzi się stały monitoring mediów publicznych pod kątem emitowanych treści poprzez

powołane do tego zadania Obserwatorium Równości. Podkreśla się także jego ważną rolę w zmienianiu postaw społecznych i dyskursu publicznego w odniesieniu do równych praw kobiet i mężczyzn, wreszcie uwzględnia również tę wartość w ofercie dla najmłodszych widzów.

Odpowiadając na drugie pytanie badawcze, należy wskazać, że mediom publicznym w Hiszpanii wyznaczono kluczową rolę w kreowaniu postaw oraz szerzeniu idei na rzecz równości praw kobiet i mężczyzn. Jest to zadanie misyjne wpisane w katalog powinności nadawcy publicznego wobec społeczeństwa. Znalazło ono swój wyraz zarówno w dokumentach prawnych, jak i stałym monitoringu mediów, aby realnie sprawdzać, na ile jest to wdrażana praktyka dziennikarska, a nie wyłącznie deklaracja ustawodawców.

Odnosząc się do trzeciego pytania badawczego, można wywnioskować, że polskie ustawodawstwo nie przewiduje szczegółowych regulacji dla wdrażania działań równościowych, zasada równości kobiet i mężczyzn w mediach publicznych mieści się w ogólnej zasadzie niedyskryminacji w powodu płci. Nie przyjęto żadnych dodatkowych ustaw okołomedialnych, które wpisałyby upowszechnianie równości płci w zadania polskiego nadawcy publicznego. Nie zbiera się również szczegółowych danych, które mogłyby pomóc w monitorowaniu zmian, jak i uchwyceniu zjawisk negatywnych w zakresie praw kobiet, ich reprezentacji w mediach oraz równości płci.

Analiza przeprowadzona na potrzeby niniejszego artykułu pozwala wskazać pewne kierunki, które warto podejmować w planowaniu strategii rozwoju mediów publicznych. Po pierwsze, ważne jest, aby zasada równości płci stała się elementem misji publicznej, realizowanym poprzez równy dostęp do zarządzania mediami kobiet i mężczyzn oraz jednakową obecności obu płci w przekazach medialnych. Po drugie, strategiom tym może sprzyjać również wdrożenie mechanizmów kontroli instytucjonalnej, która sprawdzi w sposób mierzalny udział kobiet i mężczyzn w dyskursie medialnym. Obserwacja systemów medialnych i działań publicznych środków przekazu może pozwolić na wyodrębnienie określonych ścieżek, którymi należy podążać, aby zmienić funkcjonowanie nadawców publicznych w zakresie realizacji polityk równościowych.

Oczywiście samo wpisanie zasady równości płci do ustawodawstwa medialnego nie gwarantuje jeszcze jej realizacji w praktyce. Jednak wprowadzenie określonych rozwiązań prawnych, kodeksowych i autoregulacyjnych do działań mediów publicznych, monitoring treści medialnych, wreszcie umocowanie prawne tej podstawowej wartości społeczeństwa demokratycznego znacząco sprzyja równowadze między kobietami i mężczyznami w życiu publicznym.

Bibliografia

- Aliyeva S., Adli M. (2024). Evolution of the women's movement in Ukraine and Europe in the 20th century: The path to gender equality. *European Chronicle*, nr 9(1), s. 38–46 [https://doi.org/10.59430/euch/1.2024.38; 13.02.2025].
- Bajor-Stachańczyk M. (2023). Równouprawnienie kobiet i mężczyzn w wybranych obszarach oraz w przepisach mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w Polsce. *Zeszyty Prawnicze*, nr 1(77), s. 98–133 [https://doi.org/10.31268/ZPBAS.2023.06; 13.02.2025].
- Balczyńska-Kosman A. (2018). Równość płci w polityce organizacji medialnych – wybrane zagadnienia. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, nr 4, s. 145–156 [https://doi.org/10.14746/ssp.2017.4.10; 13.02.2025].
- Balczyńska-Kosman A. (2019). Oblicza partycypacji kobiet w systemach medialnych i w zawodzie dziennikarskim – wymiar europejski. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, nr 3, s. 311–322 [https://doi.org/10.14746/ssp.2016.3.14; 13.02.2025].
- Bleyer-Simon K., Brogi E., Carlini R., Da Costa Leite Borges D., Kermer J.E., Nenendic I., Palmer M., Parcu P.L., Reviglio Della Venaria U., Trevisan M., Verza S., Žuffová M. (2024). Monitoring media pluralism in the digital era: application of the media pluralism monitor in the European member states and in candidate countries in 2023, EUI, RSC, Research Project Report, Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), Country Reports [https://hdl.handle.net/1814/77028; 13.02.2025].
- Bourdieu P. (2009). O telewizji. Panowanie dziennikarstwa. Warszawa.
- Brüggemann M., Engesser S., Büchel F., Humprecht E., Castro L. (2014). Hallin and Mancini revisited: Four empirical types of western media systems. *Journal of Communication*, nr 64(6), s. 1037–1065 [https://doi.org/10.1111/jcom.12127; 13.02.2025].
- Brzoza-Kolorz K. (2024). „Polityka kobiet czy kobiety polityki?” Płeć jako element obrazów medialnych kobiet. Katowice.
- Centrum Informacji TVP [https://centruminformacji.tvp.pl/15781035/kodeksy-etyczne; 13.02.2025].
- Dobek-Ostrowska B. (2015). Między politologią i komunikologią. Razem czy osobno? Przypadek studiów porównawczych nad relacjami polityki i mediów w Europie Środkowo-Wschodniej. *Politeja*, nr 36, s. 27–49.
- Dyrektywa 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. zmieniająca dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy, Dz.U. L 269 z 5.10.2002, s. 15–20.
- Estatuto de redacción de la agencia Efe (2006) [https://agenciaefe.es/wp-content/uploads/2021/03/EstatutoEFE.pdf; 12.03.2025].
- Estrategia Estatal para combatir las violencias machistas 2022–2025 [https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/EEVM_22-25.pdf; 12.02.2025].
- Giraldo O. (1972). El machismo como fenómeno psicocultural. *Revista Latinoamericana de Psicología*, vol. 4, nr 3, s. 295–309 [https://www.redalyc.org/pdf/805/80540302.pdf; 13.02.2025].
- Global Gender Gap 2024. Inside Report, June 2024 [https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf; 14.02.2025].
- Głuszek-Szafrańiec D., Brzoza K. (2019). Równość płci w ustawodawstwie medialnym. Przypadki Hiszpanii i Polski. *Studia Medioznawcze*, t. 20, nr 2, s. 173–187. 10.33077/uw.24511617.ms.2019.2.93.

- Głuszek-Szafranec D. (2020). Publiczni nadawcy w regionach autonomicznych Hiszpanii. Między misją a polityką. Katowice.
- Guía de Igualdad, Corporación de RTVE 2020. El Observatorio de Igualdad de RTVE [https://www.rtve.es/contenidos/documentos/guia_igualdad_2020.pdf; 6.02.2025].
- Guragain G., Pokharel S. (2024). Gender empowerment and equality in Nepal: Current analysis. *European Journal of Political Science Studies*, nr 7(2) [http://dx.doi.org/10.46827/ejps.v7i2.1818; 13.02.2025].
- Hallin D.C., Mancini P. (2004). *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge.
- Hallin D.C., Mancini P. (2007). Systemy medialne. Trzy modele mediów i polityki w ujęciu porównawczym. Tłum. M. Lorek. Kraków.
- Humphrecht E., Castro Herrero L., Blassnig S., Brüggemann M., Engesser S. (2022). Media Systems in the Digital Age: An Empirical Comparison of 30 Countries. *Journal of Communication*, vol. 72, nr 2, s. 145–164 [https://doi.org/10.1093/joc/jqab054; 13.02.2025].
- Instytut Monitorowania Mediów (2023). Media wciąż bez kobiet — wyniki badania IMM dla Forbes Women [https://www.imm.com.pl/media-wciaz-bez-kobiet-wyniki-badania-imm-dla-forbes-women/; 17.02.2025].
- Kantola J. (she/her/hers), Lombardo E. (she/her/hers) (2024). Feminist institutional responses to anti-gender politics in parliamentary contexts. *International Feminist Journal of Politics*, nr 26(4), s. 833–857 [https://doi.org/10.1080/14616742.2024.2366478; 13.02.2025].
- Karta Powinności Telewizji Polskiej S.A. na lata 2020–2024 (2023) [https://www.gov.pl/web/krrit/televizja-polska-sa3; 12.03.2025].
- Klimkiewicz B. (2018). Analiza systemowa na przykładzie badań pluralizmu mediów. W: A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess (red.). *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie* (s. 299–323). Kraków.
- Klimkiewicz B. (2024). Monitor pluralizmu mediów w erze cyfrowej: Zastosowanie monitora pluralizmu mediów w Unii Europejskiej, Albanii, Czarnogórze, Północnej Macedonii, Serbii oraz Turcji w 2023 roku. Raport krajowy: Polska, EU, RSC, Research Project Report, Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), Country Reports [https://hdl.handle.net/1814/77012; 13.02.2025].
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Bruksela (2020) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152; 13.02.2025].
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r., Dz.U.1982.10.71.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483, ze zm.
- Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres. «BOE» núm. 71, de 23 de marzo de 2007.
- Ley 7/2010, de 31 de marzo, General de la Comunicación Audiovisual. «BOE» núm. 79, de 1 de abril de 2010.
- Ley 5/2017, de 29 de septiembre, por la que se modifica la Ley 17/2006, de 5 de junio, de la radio y la televisión de titularidad estatal, para recuperar la independencia de la Corporación RTVE y el pluralismo en la elección parlamentaria de sus órganos. «BOE» núm. 236, de 30/09/2017.
- Ley 13/2022, de 7 de julio, General de Comunicación Audiovisual. «BOE» núm. 163, de 08/07/2022.

- Litwin T. (2023). W poszukiwaniu „czwartej władzy” w Konstytucji RP z 1997 roku. Analiza instytucjonalnoprawna przepisów Konstytucji. *Horyzonty Polityki*, nr 14(46), s. 105–123. 10.35765/HP.2314
- Lomazzi V., Crespi I. (2019). *Gender Mainstreaming and Gender Equality in Europe: Policies, Culture, and Public Opinion*. Chicago.
- Manual de Estilo de la Corporación RTVE (2010). Madrid: CRTVE.
- Manual de urgencia sobre el tratamiento informativo de la violencia contra las mujeres (2002). Instituto Oficial de RTVE y el Instituto de la Mujer.
- Martinez-Cuadros R., Cazarin R., Albert-Blanco V., Delgado-Molina C. (2024). Governing the (in)visible: religious diversity, gender equality and LGBTQI+ rights in Catalonia. *Religion, State and Society*, nr 52(5), s. 450–466 [https://doi.org/10.1080/09637494.2024.2401688; 13.02.2025].
- Michalak B. (2016). Metody porównawcze stosowane w badaniach systemów wyborczych. *Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne*, vol. 51, s. 7–27. 10.15804/athena.2016.51.01.
- Michcik J. (2025). Konstrukcja kobiecości w programach TVP Kobieta. *Com.press*, nr 7(2), s. 64–84 [https://doi.org/10.51480/compress.2024.7-2.708; 13.02.2025].
- MŚ kobiet 2023. Afera obyczajowa w Hiszpanii po finale. Zawodniczka broni szefa federacji [https://sport.tvp.pl/72154620/ms-kobiet-2023-afere-obyczajowa-w-hiszpanii-po-finale-za-wodniczka-broni-szefa-federacji; 17.02.2025].
- Norma por la que se crea el Observatorio de Igualdad de la Corporación RTVE, 4/2017 (2017) [https://rtve.es/contenidos/observatorio-igualdad/NORMA_CREACION_OBSERVATORIO-DE-IGUALDAD-RTVE.pdf; 12.02.2025].
- Observatorio de Igualdad, Corporación RTVE, Informe anual 2023 [https://www.rtve.es/observatorio-igualdad/informes/; 17.02.2025].
- Opinia REM w sprawie publikacji portalu myglogow.pl, Rada Etyki Mediów. Wybrane stanowiska i odpowiedzi REM [https://rem.net.pl/data/20240920.pdf; 13.02.2025].
- Pacto de Estado en materia de Violencia de Género (b.r.) [https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Documento_Refundido_PEVG_2.pdf; 7.02.2025].
- Palmer M., Urbaniková M. (2024). Far from gender balance: The persisting underrepresentation of women in the media. W: E. Brogi, I. Nenadić, P. Parcu (red.). *Media Pluralism in the Digital Era: Legal, Economic, Social, and Political Lessons Learnt from Europe*. New York.
- Pająk B. (2006). Płeć a kariera polityczna. *Przegląd Politologiczny*, nr 11(4), s. 43–61.
- Peruško Z., Vozab D., Čuvalo A. (2015). Media audiences, digital mediascapes, institutional frameworks, and audience practices across Europe. *International Journal of Communication*, nr 9, s. 23 [https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/3447/1307; 13.02.2025].
- Revelles-Benavente B., Jiménez Arroyo S. (2018). Violence against women in Spanish mass media: A theoretical approximation from contemporary feminism. *Sociología y Tecnociencia*, nr 9(1), s. 28–48 [https://doi.org/10.24197/st.1.2019.28-48; 13.02.2025].
- Suau Martínez J., Capilla García P., Cordero L., Yeste E., Franquet M., Valsells R., Ortin D., Suriñac N. (2024). Monitorizando el pluralismo mediático en la era digital. Aplicación del media pluralism monitor en la Unión Europea y países candidatos en el año 2023. Informe país: España, EUI, RSC, Research Project Report, Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF), Country Reports [https://hdl.handle.net/1814/77018; 13.02.2025].

- Sharov K.S. (2022). Gender as a Political Instrument Forming New Boundaries by Ethnic and Religious Diasporas in European Union. Singapore [https://doi.org/10.1007/978-981-19-0695-4_10; 13.02.2025].
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz.U.2022.1722 t.j.
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz.U. 2010 nr 254 poz. 1700.
- Ustawa z 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1277, ze zm.
- Zatwarnicka-Madura B. (2016). Wizerunek kobiet w przekazach medialnych o charakterze informacyjnym. *Marketing i Zarządzanie*, nr 4(45), s. 413–421. 10.18276/miz.2016.45-37.
- Zasady etyki dziennikarskiej w Telewizji Polskiej S.A. – informacja, publicystyka, reportaż, dokument, edukacja, 20.10.2015 [<https://s.tvp.pl/repository/attachment/0/e/e/0eea386c0fa-98ad0c49f73f1a9f7c8e71445347977947.pdf>; 13.02.2025].
- Żebrowski W. (2012). Badanie polityki. Ogniwa procesu badawczego na studiach politologicznych. Olsztyn.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest analiza rozwiązań prawnych i samoregulacyjnych dotyczących hiszpańskich i polskich nadawców publicznych, TVE i TVP, w zakresie norm dotyczących zasady równości płci i praw kobiet. Zastosowano analizę porównawczą z elementami analizy instytucjonalno-prawnej, badając przede wszystkim dokumenty prawne i inne materiały wewnętrzne, które są upubliczniane przez obu nadawców. Oba kraje/społeczeństwa mają poważny problem z utrzymaniem lub wprowadzeniem zasady równowagi płci, ale polityka wobec mediów publicznych może okazać się kluczowa w realizacji tego zadania. Zasada równości kobiet i mężczyzn stanowi wartość, która definiuje w pełni demokratyczne społeczeństwa. Jednak jej wdrażanie nadal napotyka opór, dlatego zmiana ogólnego dyskursu społecznego, w którym nadawcy publiczni odgrywają ważną rolę, staje się niezbędna. Wyniki analizy wskazują, że hiszpański nadawca od kilku lat stopniowo wdraża nowe rozwiązania, które mają pomóc w realizacji zasady równości płci zarówno na antenie, jak i w zarządzaniu mediami. Z kolei polski nadawca pozostaje stosunkowo bierny w tej kwestii, powołując się na stare regulacje prawne, które mają ogólny charakter wartości demokratycznych. Praktycznym wymiarem tego tekstu mogą być wskazówki dotyczące potencjalnych rozwiązań, które można wdrożyć w polskich mediach publicznych, aby zasada równości płci stała się powszechnie respektowanym prawem.

Słowa kluczowe: równość płci, misja publiczna, media publiczne, Hiszpania, Polska

